

Den 20de internationale Amerikanistkongres i Rio Janeiro.

20.—30. August 1922.

Af

William Thalbitzer.

For første gang efter verdenskrigen samledes ifjor igen deltagerne af denne internationale institution, Amerikanistkongresserne for Indianerforskning og Amerikas opdagelses- og kolonisationshistorie. Disse møder, der begyndte med kongressen i Nancy i 1875, går i deres oprindelse tilbage til den interessebølge for den nye verdens primitive befolkning, som rejste sig efter Alex. Humboldts hjemkomst fra hans sydamerikanske og mexikanske rejser i beg. af forrige årh. I Paris blev der grundet en amerikansk forening (Société Américaine de France siden 1857), der efter den fransk-tyske krig gav stødet til den amerikanistiske videnskabs organisation i regelmæssige internationale kongresser, idet man henvendte sig til »alle dem, der interesserer sig for studiet af Amerika, for tolkningen af dets mindesmærker og for den etnografiske litteratur, der er skrevet om Amerikas indfødte racer«¹⁾. Om disse æmner er der siden vokset et forskningsarbejde og en litteratur op, der i omfang og resultater stiller denne videnskabsgren på linje, om ikke endnu på lige fod med den så meget ældre Orientalisme. Indianerforskningens tyngdepunkt har flyttet sig fra Paris til Washington, men har samtidig fået støttepunkter i mangfoldige andre universitetsbyer i den nye og gamle verden. København hører med iblandt disse på grund af den danske videnskabs undersøgelser om Eskimoerne og Grønlands arkæologi, historie, etnografi o. s. v. — Siden Nancymødet har der været holdt regelmæssige møder hver andet år, og i de senere (siden 1900) skiftevis i Evropa og

¹⁾ Den ældre forening blev i 1895 afløst af La Société des Américanistes de Paris, grundlagt af E. T. Hamy og hertugen af Loubat. Dette selskabs »Journal« indeholder mange betydelige bidrag til Amerikas arkæologi, etnografi, sprog og historie (Indianernes kultur).

Fra 15. Novemberpladsen i Rio Janeiro. I den gamle paladsbygning til højre (1. sal) har det Geografiske Selskab lokaler, organisationsstedet for den 20de Amerikanistkongres.

Amerika. Det næstsidste møde fandt sted i Washington under krigen, et år forsinket og uden det helt internationale præg, som ellers særkender disse kongresser. Så gik det i stå i nogle år.

Kongressen i Rio Janeiro var først planlagt til 1920, men blev udskudt to år for at kunne oplives ved glansen fra Brasiliens uafhængighedsjubel, 100-året for landets løsrivelse fra Portugal. Alle begivenheder og fester i Brasilien stod i 1922 under »centennariets« stjerne-tegn: verdensudstillingen i Rio, de fremmede flådebesøg, religiøse processioner, alverdens kongresser. Amerikanistkongressen åbnedes d. 20. august i Ingeniørklubbens mødesal på Avenida Rio Branco, sikkert en af verdens flotteste og mest brogede boulevarder. Men salen selv lå i kølig fordybning, tilbagetrukket fra strøgets tummel; ti dage i træk strømmede nu her de mangesprogede lærdomskilder. Naturligvis var de syd- og nordamerikanske deltagere mødt talrigt op. U. S. A. havde sendt nogle af sine bedste navne indenfor

etnografi og antropologi: Aleš Hrdlicka, Sylvanus Morley, Walter Hough, Marshall H. Saville, Spinden, A. M. Carrol o. fl. Fra Mexiko mødte bl. a. Manuel Gamio, A. Toro, J. Vertiz, fra Argentina S. Debenedetti. Blandt østens fjærne lande, der lod sig repræsenterede ved foredragsholdere, var både Kina og Japan. Ialt var der iflg. listen indmeldt ca. 600 deltagere; men åbnings- og slut-

Fra landevejen mellem Petropolis og Therezopolis i bjærgene nord for Riobugten.

ningsmøderne syntes ikke at tælle synderligt over 100 mødte. Ved det sidste organisationsmøde før kongressen, blev dr. Antonio Carlos Simoens da Silva valgt til kongressens præsident. Han er grundlægger og ejer af et interessant etnografisk privatmuseum i Rio Janeiro, forfatter af nogle etnografiske rejsebeskrivelser og var Brasiliens officielle repræsenterant ved Amerikanistkongressen i Wa-

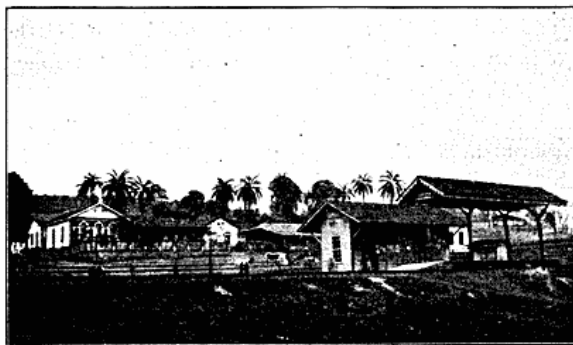
shington. Han gennemførte meget behændigt den vanskelige opgave at lede de daglige møder og ekskursioner under Riokongressen; foruden sit portugisiske modersmål behersker han engelsk, fransk og spansk. Brasiliens daværende præsident, Epitacio Pessoa, var kongressens protektor.

Fra Evropa var repræsentationen, som venteligt er på grund af afstanden, mindre overvældende. Fra Østrig mødte kongressens ældste medlem op, dr. Franz Heger, direktør for det etnografiske Hofmuseum i Wien, ældst også i den forstand, at han har deltaget i de tidligste Amerikanistkongresser, fx. i København i 1883. Tyskland var repræsenteret ved sin gesandt i Rio. For England mødte en gammel velkendt amerikanist, miss Adela Breton (forskninger i Mexiko) samt nogle yngre videnskabsmænd fra British Museum. Frankrig var repræsenteret ved den bekendte sociologiske forfatter L. Lévy-Bruhl («Fonctions mentales dans les sociétés inférieures») samt Périgny og Claine. Holland, Sverrig, Italien og Portugal havde tilstedeværende repræsenteranter. Endelig var Danmark og Københavns universitet repræsenteret ved docent W. Thalbitzer, idet der fra kongressens organisationskomité var blevet sendt en indbydelse gennem vort udenrigsministerium med opfordring til at udsende en eller to danske videnskabsmænd til kongressen, »som eventuelt ved denne kunde publicere afdøde professor H. P. Steensby's til komiteen indleverede arbejde, *The Norsemen's Route from Greenland to Wineland*«. Prof. Steensby havde nemlig kort før sin sidste Amerikarejse (1920), under hvilken han døde, indmeldt sig til denne Amerikanistkongres og sendt den nævnte bog til Rio Janeiro: det har øjensynligt været hans tanke, at kongressen burde gøres bekendt med hans nye og opsigtsvækkende tolkning af den grønlandsk-islandske sagatradition om nordboernes navigationskurs i middelalderen via Grønland til Vinland.

Det faldt i min lod at udføre dette ærefulde hverv. Den brasilianske indbydelse mødte velvillig forståelse hos vort universitet såvelsom i ministeriet og finansudvalget, hvorefter Rask-Ørstedfondet ved at yde et rundeligt bidrag udover de offentlige midler sikrede den lange rejses gennemførlighed under repræsentative og betryggende former. — På mødernes første dag holdt jeg et foredrag (på engelsk) om prof. Steensby's undersøgelser i Grønland, gjorde rede for hans løsning af Vinlandsproblemet og omtalte hans udforskningsrejse til St. Lawrence-

flodens munding for at søge vore nordiske stamme-frænders spor og gamle veje der. I de følgende dage holdt jeg et foredrag om de arktiske folks etnografi, foreviste en række eskimotyper fra Grønland efter fotografier fra mine rejser, oplæste et indsendt bidrag om det eskimoiske raceproblem af vor danske antropolog Søren Hansen, og deltog i forhandlingerne om det næste møde 1924 i Gøteborg og i Holland (som altså skal holdes i to tempi indenfor samme sommer). Ved kongressens åbnings- og slutningsmøder, hvor også den danske gesandt i Brasiliens hovedstad var tilstede, bragte jeg dette første amerikaniststævne i Brasilien en hilsen fra Danmark og fra dansk videnskab. —

Efter kongressens slutning foretog jeg sammen med min hustru en tur til forbundsstaten Minas Geraes for at opsøge vor navnkundige landsmand P. V. Lunds grav ved Lagoa Santa. I 1836, da Lund nåde dertil, var det en mange ugers rejse fra kysten på muldyrryg eller i studekærre. Nu stiger man i rystende iltogsfart op igennem kystlandets urskov, i evindelige slyngninger mellem knejsende bjærge og skummende floder, op til Camposletternes mere åbne vegetationsbælte. Efter en søvnløs nat ankom vi til Bello Horizonte, hovedstaden i Minas Geraes, hvor den nyvalgte præsident for de følgende år har sin villa. Byen selv har brede gader med dejlige palmealléer, er anlagt som efter fire snore og rigeligt udstyret med elektriske sporveje og luksusbiler — den er udset til at være Brasiliens vordende hovedstad istedenfor Rio Janeiro, altså midtpunktet i en stat omtrent så stor som U. S. A. eller Kina. Trods det virker den ganske provinsagtig, i slik modsætning til Rios kosmopolitiske, brogede og blændende skønne storhed. Videre nordpå langs en af S. Franciscoflodens bifloder, forbi blomstrende negerlandsbyer og landlige småstationer. Jeg havde løst billet til estação Dr. Lund, opkaldt til minde om den mærkelige Dinamarquêz, der viede sit liv til de epokegørende udforskninger i Camposhøjlandets huler, omkring Lagoa Santa. Det viste sig, at vi var kørt fire stationer for langt mod nord: Vespasiano er navnet på den Lagoa Santa nærmeste station. Heldigvis gik der et tog i modsat retning inden solnedgang. Skønt vi var fremmede, blev vi begge steder modtagne med en rørende gæstfrihed i brasilianske hjem, hos en handelsmand, en læge, en apoteker. Den sidstnævnte, senhor Alberto Gonçalves, viste os den store opmærksomhed at stille sin vogn til vor disposition

Stationen Dr. Lund (opkaldt efter P. V. Lund) ved stambanen i Minas Geraes nord for Bello Horizonte. I baggrunden ses en »fazenda« (brasiliansk landejendom).

og selv at ledsage os til Lunds grav ved Lagoa Santa. Graven ligger midt i et lille indhegnet stykke skov på camposletten, nordvest for søen og den lille landsby af samme navn. Gravstedet er omgivet af et jærngitter. Lund havde selv valgt grunden. På en mørk metallavle, der er indmuret i det grå, ikke videre anselige monument, læses følgende indskrift:

Aqui jazem os preciosos restos do illustre e venerando sabio de sandosa e immorredoura memoria

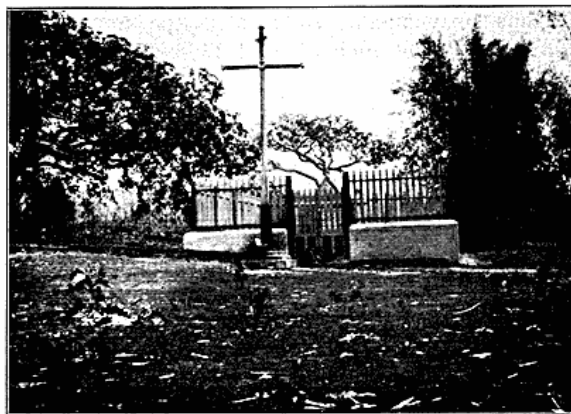
PEDRO GUILHERME LUND

nascido a 14 de Junho de 1801 e

fallecido a 5 de Maio de 1880

At Lund var dansk, er ikke nævnt.

På en mindre plade ovenover denne tavle oplyses det, at monumentet er rejst og vedligeholdt »i kærlighed og taknemlighed af Povo Mineiro«

Vor landsmand P. V. Lunds grav ved Lagoa Santa.

(Minas's befolkning). Umiddelbart bag monumentet (indenfor gitteret) er der tre gravpladser med tavler på jorden, der bærer følgende navne og forklaringer:

Pedro Andreas Brandt, noruagense.

Guilherme Behrens, allemão, secretario e desenhista de Lund.

João Rodolpho Müller, suisse, seu amigo intimo¹⁾.

Foran den låste låge i gitteret, som fører ind til graven, et par favne derfra henimod hegnets indgang, står der et større trækors, som bærer årstallet 1862. Det er et katolsk andagtskors af samme art som dem, der ses ved indkørselen til landsbyen eller på dens torv. — Tilsynet med P. V. Lunds grav førtes i mange år af hans protégé Nerêo (Cecilio dos Santos), der opbevarede nøglen til gitter-

P. V. Lunds hus i Lagoa Santa, nu omdannet til landsbyskole.

lågen. Det traf sig, at Nerêo døde fem dage før jeg ankom til Lagoa Santa. Han var bragt ind på et hospital i Bello Horizonte²⁾ og hans efterfølger som gravens opsynsmand Antonio Felipe havde ikke endnu modtaget nøglen. Med blomster smykkede vi gravgitteret. —

På torvepladsen i landsbyen ligger det af Lund i 40 år beboede hus, der nu er omdannet til folkeskole. Her som i hele denne egn holdes mindet om hans personlighed højt i ære. Hans livsværk, hans huleundersøgelser, synes næsten at have virket mytedannende i folkebevidstheden. Dinamarca var

¹⁾ P. A. B. Nordmand. G. B. Tysker, L.'s sekretær og tegner, J. R. M. Sveitser, hans intime ven.

²⁾ I avisen Minas Geraes for 14de September ifjor er Nerêos død anmeldt og han får en smuk omtale som «cavalheiro aqui muito estimado». — I Henriette Lunds smukke bog om »Naturforskeren Peter Vilhelm Lund« omtales Nerêo s. 112.

Torvet i Lagoa Santa (yderst til venstre på billedet ses Lunds hus).

her pludselig et velkendt navn. Vi traf begejstrede sorte patriarker, der havde kendt «lo Dinamarquêz dottore Lundi» eller som var børn af dem, der havde kendt ham. Selv de kulørte analfabeter anede, hvad enhver dannede Brasilianer veed, at P. V. Lund gennem sit livsværk har slynget Danmarks navn sammen med Brasiliens berømmelse.

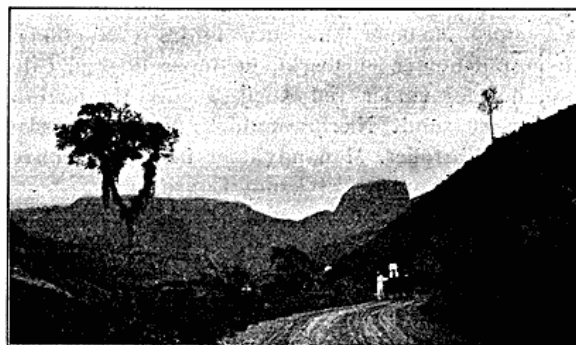
Til Indianerne nåde jeg ikke frem. I Matto Grosso og provinserne om Amazonfloden skal der endnu leve stammer, som er næsten uberørte af vor civilisation. Ved Brasiliens opdagelse fandtes der mere end 100 forskellige Indianerstammer. Deres kultur stod gennemgående ikke så højt som Incaernes i Perus Andeshjærg. De havde en styrke i deres forgiftede pile, som de udslyngede fra deres mægtige buer eller gennem pusterør. Man fordrev dem i rov og blod eller gjorde dem til slaver. Kun Jesuiterne havde ord for at behandle dem menneskeligt; de holdt dem, hvor de kunde, i en slags formynderskab, men respekterede til en vis grad deres skikke. Derfor blev Jesuiterne selv fordrevne. I 1808, da Portugals hof blev overført til Brasilien, var der 700,000 Indianere, 1½ million Negre og 450,000 Hvide. Hovedmassen af Indianerne, de frihedselkende Tupier, var da fra kystlandet blevet trængt tilbage til de indre egne. De omfatter endnu en mængde stammer og roses for deres ærlighed, hjælpsomhed, gæstfrihed, sans for musik og ornamentik. Efter 1823 begyndte visse reformbestræbelser fra regeringens side for at civilisere dem. Indianernes gamle mistænksomhed og had mod de hvide er i de sidste 25 år blevet virksomt bekæmpet af Brasiliens regering, hvis repræsentant iblandt dem, ingeniørgeneral Mariano de Silva Rondón (selv af indiansk byrd) nyder et fortjent ry både som koloniasator af de næsten ukendte egne og som

etnologisk forfatter. Ham skyldes det, at man nu i staterne Matto Grosso og Amazonas, såvelsom langs jærnbanelinjerne ved Goyaz's floder, trindt om træffer på lejre og bopladser, hvor junglens lærvillige sønner efterligner den hvide mands sysler i agerdyrkning, vejbygning, industri o. s. v. Det er lykkedes Rondon at gøre de forhen fjendtlige stammer til landets hjælpere og opbyggere, nemlig ved anlæg af veje og telegrafer gennem urskoven. Han har vundet deres tillid ved tålmodighed, venlighed og humanitet. Nogen religiøs propaganda driver Brasiliens regering ikke iblandt dem. — Det er påvist (af dr. R. Pinto), at neger- og mulatbefolkningen har taget af siden 1872, men at Indianerne omvendt har tiltaget i antal, endog ret betydeligt. —

Den amerikanistiske videnskab er et led i de bestræbelser, der går ud på at forstå andre kulturformer end vor egen og at vise mangfoldigheden af de veje, ad hvilken menneskeslægten har udviklet sig. Vi får igennem dens publikationer et broget billede af et Amerika, som ikke er det moderne, velkendte Amerika, men det underliggende, det oprindelige, det som udentvivl mangan amerikanist vilde foretrække at kalde det ægte Amerika. Både i Nord- og Sydamerika er der vågnet en brændende interesse for den gamle autochtone civilisation, der giver sig stærke udslag i den moderne digtekunst som i skulptur og keramik. I Brasilien ud-

sendte J. de Alencar så tidligt som i 1857 sin roman *O Guarany* (navn på en Indianerstamme ved Brasiliens østkyst), der fremhæver Indianeren som det nationale grundelement i Brasilien og nyder stor folkeyndest. Fra denne bog har Brasiliens første komponist A. Carlos Gomez hentet tekstemnet til sin Indianeropera *Il Guarany*, der stadig opføres på operaen (Municipalteatret) i Rio Janeiro og fx. under verdensudstillingen ifjor udførtes af Italianere under Mascagni's ledelse. Overalt føles det, at der måske er en fornyelse, en fornyelse at hente i studiet af de urgamle folkekulturer.

(Illustrationerne er udført efter forfatterens egne fotografier fra rejsen).

Påkøretur i Brasiliens kystbjærge.

Tropisk Fransk-Afrika.

(Vest-Afrika og Afrika omkring Ækvator).

Af

Professor M. Neveu-Lemaire.

Medlem af det geografiske Selskab i Paris.

Det kgl. danske geografiske Selskabs Guldmedaille.

(3. Fortsættelse).

Planteavl.

Nogle Planter dyrkes for Ernærings eller Industriens Skyld, andre vokser vildt i Skovene.

Agerdyrkingen staar højt i Senegal, og af de Planter, der hovedsagelig dyrkes for Ernærings Skyld, maa nævnes: Hirse, Ris, Majs og Maniok. Hirsens (*Andropogou sorghum*) er de Indfødtes vigtigste Næringsmiddel. Der findes 2 forskellige Arter

heraf: den store Hirse og den lille Hirse. — Den store Hirse dyrkes paa kølige og fugtige Steder, paa de oversvømmede Jorder i Egnene omkring Floden Senegal, naar Vandet trækker sig tilbage. Den lille Hirse dyrkes særlig paa Jorder udenfor Flodens Lavland. Hirsens trives bedst i Egne med en lang Tørkeperiode, efterfulgt af en Regntid, der varer flere Maaneder. Frøet er omgivet af 2 næsten